

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca oktobra.

Dné Leta

- 21. 1525. Je kardinal Poole prvi žlahni kostanj pripeljal na Angleško; še dandanes se nahajajo ta drevesa v Canterbury u.
- 23. 1807. Je bil prvi veliki zbor kmetijske družbe na Dunaji.
- 24. 1765. Knez Venceslav Liechtenstein je na svojih grajščinah na Moravskem in Českem vpeljal Angorske koze, po katerih se je to žlahno plemo zaplodilo po vsi Evropi.
- 24. 1781. Hanoveranski izborni knez Jurij III. je v svoji deželi na kmetih prepovedal kupčijo s kavo.
- 26. 1828. Je Albreht Thaer, oče umnega kmetijstva na Nemškem, umrl v Möglinu na Pruskem.
- 26. 1790. Se je baron Lambert Babo, slavni pisatelj kmetijski, rodil v Manheimu.
- 26. 1874. Je bil veliki zbor vinorejski v Montpellier u na Francoskem,

(Dalje prihodnjič.)

Naravoznanske stvari.

Tajnocvétke (kryptogami)

ob potu od Poženka na Šent-Ursko goro.

Popisal Šimen Robič.

Pot od Poženka na Šent-Ursko goro je skoraj taka, kakor jo navadno v cerkvenih govorih svojim poslušalcem proti nebesom popisujemo, namreč strma, ozka, grudova in na nekaterih mestih od hudih nalivov tako razorana, da človek ne pazivši, kako in kam bi stopil, lahko bi si noge polomil. A pri vsem tem je meni jako priljubljena in trditi smem, da jo leto in dan redko kedo tolikokrat prehodi kot jaz, in to nekaj zato, da si vtrjujem svoje stare kosti in zdravje po navetu sl. Hufelanda, ki pravi, da hribolazci doživijo visoko starost, nekaj pa še zato, da od svojih precej rogljatih hribovcev tudi včasih pridem v družbo izobraženih ljudi. O tem pogostem popotovanji, ki me sicer mnogo podplatov stane, imam pač lepo priliko opazovati, kaj se ob tem potu nahaja in kar je moje že precej brlavo oko do zdaj zapazilo, naj mi bo dovoljeno tukaj priobčiti.

Dragi čitatelj! korakaj v duhu z menoj, pokazal ti bodem najprvo mnogo raznovrstnih lišajev (liche-nes), ki so ob potu ali na tleh ali pa na raznih drevesih in skalah.

Za Boga svetega! kaj res lišaje nam hočeš kazati potovajočim na goro Št. Urško, lišaje kóz ali ovác, ki se morebiti tù pasejo? — me utegne kak priprost čitatelj teh vrstic zavriniti, ko sliši besedo lišajev. Ne, ne, dragi prijatelj, lišaje kóz in ovác prepuščam živino-zdravnikom. Lišaji, katere hočemo na goro gredé ogledat, so rastline, ki jih vsak dobro pozná in katere je Stvarnik nebés in zemlje drugač vstvaril kakor hruške in jabelka in na milijone rastlin, ki očitno pred našimi očmi cvetó, te ubožice pa, ki jim rastlino-slovci lišaji pravijo, so rastline brez cvetja in brez listja, se nahajajo na drevesnem lubji, na golih pečinah in zidovjih, na zemlji, kakor tudi na lesovji,

ki leží na vetru in dežju. Niso pa te rastline, ki imajo zaničljivo imé lišajev, brez koristi v prirodi, kajti nekateri so ljudém celó živež, drugi zdravilo, nekateri dadó lepe barve. Naj Vam le enega teh lišajev po imenu povem, ki ga menda vsi poznate — Bohinjski mah (Izlandijski mah) — in uverjen sem, da mi boste radi pritrdili, da tudi lišaji, kakor mahovi in praproti, med rastlinami so Božja stvar, katera je vredna, če človek memo nje gré, da jo malo ogleda in občuduje njih včasi res čudopolno stvaritev. In zato, ker bralce „Novic“ vse smemo staviti v vrsto omikanega našega naroda, mislim, da s „floro tajnocvetek“ vstrežem prirodoslovcem, pa tudi družih bralcev ne dolgočasim.

In tako idimo dalje!

Prišedši od mlina iz vasi Poženik zagledava na levi strani pota pod smerečnato ograjo „Cladonia cornuta“, prav ličen lišaj, ki dviga iz svoje steljke kratke drobne rožičke. Po nekoliko korakih prideva od tod na njivico do znamenja, ki tu med razpotjem pod smerekami stoji. Obrnivši se na levo stran, zapaziva stari kostanjev štor ali porobek, ki je z rujavim lišajem obraščen, kakor obraz kakega starega dedca, ki se že dolgo obril ni; tega imenujejo „Cladonia synamosa“. Stopiva pa še k tej ali pa k uni smereki. Glej tu na deblovi skorji visi šopek temno-zelenih drobnih nitek, podoben kozji bradi, kakoršno nekateri mlečni gospodiči nosijo; to je „Bryopogon jubatus“. Nekoliko višje gori na deblu, zlasti pa po vejah visi polno enakih šopkov, samo da so belo-rumeni in bolj debelih kosmatih nitek; tudi imajo sem ter tje konec nitek male ob robu kocinaste krožnike, ta pa je „Usnea barbata“. Na deblu vidiva še druge razkosane krpe in tu in tam neke bele z malimi moknatimi kupčiki potresene lise; te bele lise so „Pertusaria communis“, krpe pa „Evernia furfuracea“. Uno smereko tam-le pa posebno velike rujave krpe nad koreninami obraščajo; ta lišaj je „Sticta pulmonaria“. Ogledovaje deblovo skorjo prav natanko zapaziva sem ter tje mnogo, majčkinim črnim črvičkom podobnih črtic; ta je „Opegrapha vulgata“.

Oddahniva se zdaj nekoliko pri znamenju, ne samo zato, da bodeva potem lože navkreber stopala, marveč tudi zato, da malo ogledava še podobe, ki so znotraj in zunaj po stenah namalane — pardon! — hotel sem reči, načekane. Kaj ne, to so ti prave porugljive spake, da se jih oni svetniki, katere te podobe navistujejo, do temena glave sramovati morajo. Kdor jih je na steno mazal, naj gre rajši prešičem repe vihat, ne pa šopka sukat.

Zdaj pa le hajd naprej s pozornim očesom!

Zaviva jo po stezici. Zopet sva na vozni poti. Tu zagledava na levi strani pod drevjem „Cladonia pun-gens“, podobna brezlistnemu hruševemu drevesu; potem: „Cladonia sylvatica“, „Clad. fimbriata“ in „Clad. pyxi-data“, ki ima lijaste vrhunce. Obrnivši se na desno stran zapaziva na prvi pogled, mnogo zelenkastih krp pokrivati tla in razne mahove. Če vzameš eno tih krp v roke in jo ogleduješ, vidiš, da ima na koncéh rdeče podolgaste ploščice, ta lišaj je „Peltigera horizontalis“.

Od tega mesta naprej pa nič novega ne zapaziva, dokler ne prideva do listnika pod Flegarjem. Preveč lepa bukova drevesa stojé tù, da bi kar v nemarno memo njih šla. Tedaj stopiva bliže. Ti božja dekla! kaka pisana zmes raznih lišajev je na tem lubji nako-pičena. Glej tukaj mnogo skupnih sem in tje zavitih kratkih, drobnih črtic, kakor da bi se bil kedo s svinč-nikom igral; poleg teh je zopet na malih prostorih brez-številno veliko drobnih črnih pikic, podobnih onim, ki jih muhe na mnogih mestih nam na jezo napravljajo: tu so zopet trope belkastih kupčkov, tam trope rudeč-kastih malih skledic; tukaj zopet samo bele nagrban-

čane lise in ta razna zmes se razprostira po celem deblu. Težko bi se našel malar — kaj ne — ki bi umel te lišaje namalati tako lepo, kakor jih je matka priroda le-sem naslikala. Zdaj pa slušaj, kakova imena so jim prirodozlovcem dali. Kratke drobne črtice so: „Graphis scripta“; črne pikice „Lecidelle olivacea“, — belkasti mali kupčki „Lecanora albella“, — uni večji zabrekli ali zabubli „Lecanora intumescens“, — rdečkaste male skledice „Lecanora subfusca“, — zgrbančana bela plošica pa „Pertusaria Wulfenii“. Une-le rujavkaste krpe s podolgastimi rdečimi ploščicami na koncih bi bila pa kmalu zgrešila; temu lišaju je ime „Peltigera canina“.

(Konec prihodnjic.)

Nove postave.

Novi davkovski predlogi

v prvi seji zbornice poslancev.

19. dne u. m. je državnemu zboru Dunajskemu finančni minister predložil načrt novih davkovskih postav. Čeravno vemo, da nihče nas ne sliši rad finančnega ministra govoriti o novih davkovskih predlogih, ker za novinami v obče skor nikoli ne tiči drugega — nego povikšanje davkov, treba vendar, da se naši davke plačevajoči bralci seznanijo z jedrom ministrovih predlogov, ki se ne bodo rešili brez živahnih razprav.

Kar se tiče hišnega davka — rekel je minister — meri njegov predlog na to, da se ta davek, ki je zdaj različen v različnih deželah, naredi povsod enak. Hišni davek, kakor dozdej, spada tudi po novem načrtu na dvojce, namreč: 1) v davek od razredov hiš in 2) v davek od hišnih najemščin (gostaščine). Za davek 1. vrste se je po vladnem načrtu posebna tarifa z 12 razdelki odločila; davek od hišnih najemščin pa je na 24 odstotkov (percentov) čistega hišnega dohodka odločen. (Se ve da brez priklad.) Predmeti, ki so podvrženi obojnemu temu hišnemu davku, se v prihodnjic ne bodo več obložili z zemljiškim davkom. Tudi odpade na ta davek dozdej odmerjeni „dohodkini davek“, na njegovo mesto pa stopi tisti novi davek, ki mu bo ime osebni dohodkini davek (Personal-Einkommensteuer). Tiste hiše, od katerih se davek od najemščin odrajuje, ne bodo plačevale razrednega hišnega davka.

Zemljiški (gruntni) davek se bo prihodnjic odmeril tako, da bode posestnik plačeval 24 od sto čistega katasterskega dohodka. Za Galicijo, Bukovino, Tirolsko in Predarlško se bode zemljiški davek odmeril drugače.

Postava, katera govori o pobiranju davka od prihodkov (Renten), določuje, da se ima 10 odstotkov odrajevati od taci obresti javnih zakladnih in stanovskih obligacij, od deželnih zajemov in delniških dividend Dunajske banke, o katerih ni izrečno rečeno, da niso davku podvržene; ta davek imajo dotične blagajnice takoj odbivati pri obrestnem izplačevanju.

Postava o pridobitnem davku (Erwerbsteuer) določuje, da se ta davek za prihodnja 3 leta ne povikša; za zdaj ostane tedaj ta davek s prikladami nespremenjen, nasproti pa nehajo oproščenja posameznih obrtnij od tega davka in pridobitni davek se bode odselej pobiral tudi v Trstu, kjer dozdej tega davka niso imeli. Tarifa za pridobitni davek, ki se po novi razmeri začne leta 1880., obsega 4 vrste in 26 davkovskih razredov, med katerimi najnižji razred znaša 3 gld., najvišji pa 2400 gold.

Peta postava zadeva davek taci družeb, katere po pravilih svojih morajo očitno razglašati svoje račune vsako leto. Le-sem spadajo delniške, zavarovalne in druge enake družbe. Izvzete pa so od davka take obrtnijske in kmetijske družbe, katere so le svojim udom na pripomoč in ne delajo na dobiček. Sicer je pa davek odmerjen z 10 odstotki od čistega dohodka.

Najvažnejša nova postava je pa ta, katera vpeljuje osebni dohodkini davek (Personal-Einkommensteuer). Po tej postavi je vsak dohodek kakoršni koli temu davku podvržen, kakor hitro dohodek presega 600 gold.

Ta davek se bo odmeril po različnosti dohodkov na 21 davkovskih vrst. Posebne komisije bodo prihodnje leto ta davek določevale. Ta davek se bode predrugečeval po potrebščinah državnega gospodarstva. Minister pravi, da bo — za kar imajo dotične komisije skrbeti — segal tudi v žepe tistih, ki imajo velike dohodke, pa so jih dozdej tako vedeli skrivati, da so prav malo dohodkinega davka plačevali ali pa celó nič. Radovedni smo, s kakošnimi vintami bodo te davkovske komisije dozdej skrivane dohodke na dan vintale.

Gosp. minister je lani, ko se je kazala primanjka od 30 milijonov gold. v državni kasi, državne poslance tolažil, naj se ne strašijo, vsaj bo kmalu bolje. Zdaj pa ni bolje, česar minister sam zakrivati noče, ker potrebuje za prihodnje leto še več denarjev, kakor za letošnje, namreč 404 milijone in 563.147 gld. in da bode primanjka še večja. Tako gré leto za leto naprej, kar gospodari ustavoverna liberalna sistema, — ni tedaj čuda, da je davkov zmirom več in da je treba še novih, ki jih dozdej nismo imeli.

Politične stvari.

Magjarski „softe“ pa še nekaj.

„Mladost — norost“ — pravi star pregovor. Marsikateri starec se sramuje tega, kar je v mladosti uganjal, in večkrat z moškimi leti in pametjo pride prepričanje v človeka vse drugačno, kakor ga je imel v mladih letih. Zato navadno to, kar uganja mladost, nima velike važnosti; vsak dobro vé, kako lahko se mladina navduši za kako reč, kako hitro se pa tudi ta navdušenost sama ob sebi ohladi, če nima netila, ali če pripiha kak drug veter. Vsaj imamo tudi mi skušinj preobilo, da sila vroči narodnjaki v mladih letih so silni protivniki narodnih pravic po preteku malo let.

Iz teh vzrokov bi to, kar je uganjala Magjarska mladina unidan v Budapešti in še uganja, ne bilo vredno veliko besedi, ko bi čas, katerega so si Magjarski „softe“ za uganjanje svojih političnih burk izbrali, ne dal tej reči vendar-le nekake čudne pomenljivosti, ki ob enem meče kolikor toliko svita na mišljenje omikanejšega naroda Magjarskega, kateremu se morejo prištevati vseučiliščniki.

Uni teden se je zbralo v Pešti veliko število vseučiliščnikov Magjarskega rodú, ki so sklenili napraviti Turškemu poslancu bakljado. Ob enem so poslali vseučiliščnikom na Dunaj telegrafičen poziv, naj storé isto, kar oni, vsaj mora vsak omikani človek držati s kulturonosnim Turkom. Ta telegram pa je vlada na Dunaji vstavila, zato so poslali poziv potem po pošti in vložili pri Ogerskem državnem zboru pritožbo zoper to. Iz tega je videti, da so Peštanski „softe“ energični. Njih poziv do Dunajskih vseučiliščnikov pa je potekel v pesku, ker so vseučiliščniki slovanske narodnosti za slučaj, če bi nemški „burši“ napravili kako

Dné Leta

31. 1765. Ruska cesarica Katarina potrdi ustanovitev družbe kmetijske pod imenom „freie ökonomische Gesellschaft“ v Petrogradu.

Meseca novembra.

1. 1781. Cesar Jožef II. odpravi živотно sužnost v našem cesarstvu, zmanjša tlako kmetom, in zatega del ustanovi posebne uradnije pod imenom fiskalnih prokuratur, katere naj varujejo kmete stiska grajsčinskega.
1. 1847. Pruska vlada okliče postavo za poljski red.
2. 1859. Je bila prva razstava kmetijskih pridelkov v Atenah na Grškem.
3. 1850. Osnuje Fraas umetno riborejo na Bavarskem, za katero se je prvo mesto izbralo na vrtu živinozdravniške šole v Monakovem.

(Dalje prihodnjič.)

Naravoznanske stvari.

Tajnocvétke (kryptogami)

ob potu od Poženka na Šent-Ursko goro. *)

Popisal Šimen Robič.

(Konec.)

Od znamenja do Flegarjeve hiše so na obeh stranéh pota Werfenski skladi, a tod naprej se prikazuje na levi strani apnenek, in tega trebalo bo nama tudi nekoliko ogledati; vendar, predno se k skalicam prestopiva, oglejva še une hraste ob potu. Po deblu jih obrašča v velikih nakrišpanih plahtah „Cetraria glauca“; sèm ter tjà „Ochrolechia pallescens“, „Lecidella entoroleuca“, v šopkih pa „Ramalina pollinaria“. Ko stopava naprej k skalicam, zapaziva nov lišaj „Cladonia neglecta“ z imenom. Zdaj stojiva pri skalicah; kako marogaste, kako razno pisane so tudi one. Tu-le so same črne maroge; poleg njih bele pege, posejane z brezštevili črnimi v kamen zajedenimi pikicami; tam-le je zopet enaka čeda družih, skoraj zvezdicam podobnih rujavih pikic; tukaj zopet tropa rumenih kupčkov razne velikosti. Črne maroge so „Placynthium nigrum“, vtopljene črne pikice „Lecidella immersa“, rujave pikice „Petractis exantematica“, in rumeni kupčiki „Biatora rupestris“. Med njimi in čez nje se razteguje v malih črnih, na koncu zobčastih krpah „Collema cristatum“, v razpokah „Thaloidima vesiculare“ in na mahu rastočem na skalicah in krog njih pa „Panaria conoplea“.

Prisopihala sva po strmeh, sila kamnitem potu do krtža. Vsediva se na plošnati kamen poleg njega ter odpočijva se malo na tem mestu, kjer tudi naše hribovke počivajo rade, kedar težke mehove z moko iz mlina domú nesó. Oj, kako prekrasen razgled se odpira tukaj očesu! Od tod vidiš obširno polje Cerkljansko, Kranjsko, Soriško, Vodiško; tam doli proti jugu-izhodu Mengiško in Dobško. Koliko vasi in cerkev lahko šteješ na tej obširni planjavi! Tam v kotu pod gorami vidiš Loko; Kranj ti je pa tako blizo, da bi skorej hiše razločil. Proti zahodu vidiš krasne Bohinjske planine z orjaškim Triglavom ponosno kupeti v zračne višave. Med jugo-zapadom pa se dvigajo izmed pogorja

Blegaš in Tisovec z Grmado; proti jugu imaš pred seboj Šmarno goro s svojo lepo, kakor labud blišečo cerkvijo; zad za njo stegujejo druge gore svoje vrhove v nebesne višave in dalječ dalječ tam doli zapaziš celó Snežnika.

Dvigniva se zdaj; zadosti dolgo so se pasle najine oči nad to krasoto; pobirajva stopinje naprej po precej zložnem potu, a svojih lišajev nikar ne pozabiva. Tukaj vidiiva zopet novega. Kakor kak rujav od pe celjna odščipljen šipek („rosa canina“) čepi ti na skali. Temu debelo listnatem rujavcu so dali imé „Endocarpon miniatum“.

Kmalu bodeva na vrhu; le čez uni klanček še, in videla bova belo cerkvico Bogu in sv. Urhu posvečeno, kakor goska na prijetnem holmcu čepeti.

Po nekotikih stopinjah dospela sva zdaj do vasi, kjer poleg pota že mnogo različnega sadnega drevja raste, ki je z raznimi lišaji čez in čez prepreženo ter obraščeno, ki razodeva veliko zanikernost gospodarjev. Tu najdeva na drevji memo družih že znanih lišajev „Physcia parietina“, „Menegazzia“ ali „Parmelia terebrata“, „Parmelia pulverulenta“, „Parm. stellaris“, „Anaptichia ciliaris“, „Imbricaria“ ali „Parmelia physodes“, „Parm. tiliacea“, „Parm. caperata“ v celih plahtah, „Ramalina fastigiata“, „Ram. fraxinea“, „Usnea barbata var. florida“.

Une skalice pri potu pod klancem tudi se ne smeja ogniti, kajti na njej raste nekaj lišajev, katerih doslej na svojem popotovanji še nisva staknila. Glej! kako drobne pikice so gosto posejane na tej strani, dali so jim imé „Verucaria calciseda“; tukaj so zopet druge, podobne črnim glivicam, te imenujejo „Lecidella ochracea“; med njimi pa se steguje temno rumena pega, obložena s kupčiki enake barve, to ti je „Placodium saxicolum“, po razpokah in po kamenju se pa razraščata v debelih plahtah „Psoroma crassum“ in „Squamaria gypsaceum“, v kotu pa „Amphiloma Heppianum“. Kako ozaljšana, kaj ne, je ta borna skalica!

Vzdigniva noge, naj naju nesejo dalje. Hvala Bogu, prilezla sva na hribček do cerkvice. Stopiva še noter na pokopališče. Tudi ondi bodeva gotovo kaj našla. Na podbojih cerkvenih vrat takoj zapaziva mnogo rumenih lis, te so „Calopisma vitellinum“, na kamenju pokopališčinega obzidja vidiiva veliko rujavih pikic, te so: „Verucaria muralis“. Glej! še celó opeke niso brez marog; te maroge imenujejo „Lecidea crustulata“.

Povzameva zdaj vse to, kar sva na svojem popotovanji samo ob potu opazovala, pa pomisliva, da sva gredé še marsikaj izgrešila, in gotovo mi bodeš rad pritrdil, da ta okolica ni ravno prerevna lišajev, česar bi se še bolj prepričal, ako bi ti naštel še druge, ki se sem ter tje nahajajo. Al naj zadosti bo za ta pot. Obrniva rajši še enkrat svoje oči na krasno panoramo, ki jo od tod lahko gledava. Če je bil že doli pri križu lep razgled, veliko lepši, mnogo veličastnejši je še le na tem mestu; vendar popisovati ga ni moj namen. Rečem z našim nepozabljivim Potočnikom samo to: pridi gori nižave sin na ta prijazni hribček, gledaj sam in — uživaj! *)

*) Popravek. V prvem oddelku tega članka na str. 351 v 23. vrsti od zgoraj beri „Cladonia squamosa“ namesti s ynamosa.

*) Škoda, da že mrzla zimska burja bučí po prosti naravi, sicer bi res kar prišli za popotno palico pa marširali na Št. Urško goro, na kateri ne raste samo tolika množina botaniku zanimivih lišajev, ampak celó konec oktobra cvetó mnogovrstne planinske cvetlice, katerih krasen šopek nam še danes skomine dela po lepi Št. Urški gori.

druzih reči, ki se zaprtim ptičkom za hrano morejo dati. Prepovedal naj bi se pa tudi prav ostro ptičji lov, vsaj bi moralo vsakemu pametnemu človeku znano biti, da so ptiči kmetijstvu največji dobrotniki.

Se li more meriti čebelarstvo z nepremakljivim satovjem s čebelarstvom s premakljivim satovjem?

Na to vprašanje je v velikem zboru nemških avstrijskih čebelarjev v Vratislavi — kakor „Slov. Čeb.“ piše — odgovoril slavni dr. Dzierzon tako-le:

Nepremakljivo delovanje se ne more nikjer meriti s premakljivim, ampak povsod zaostaja. Še posebno pa že tam, kjer je le ena, če tudi dobra, pa kratka paša. O taki priliki mora biti panj močan, toraj je treba slabejšim pomagati ter jim sèm ter tje kak sat z zalego dodati. Kako pa pri nepremakljivem satovji? (To lahko velja tudi za našo dobro, pa kratko pašo o ajdovem cvetju v jeseni. — Vred.) Polno satovje je treba izprazniti po medmetalnici, da se čebelar ni treba muditi z izdelovanjem satovja, kako pa težavno je delo z nepremakljivim delovanjem? Dalje: blagó je pri premakljivem satovji lepše; lahko se tudi boljši mёд (na pr. lipov, ričkov) od slabjšega loči, pri nepremakljivem delovanji gré vse vkup, marsikaj tudi nesnage vmes in blago je neokusno, slabše ter nima prave cene.

Za njim se je oglasil drugi predsednik občnega zbora ter z umostavkom dokazal, da je pametnejši čebelariti s premakljivim, kakor z nepremakljivim satovjem. Rekel je: „Se li dá z nepremakljivim satovjem tako lahko delati, kakor s premakljivim? Odgovor: Ne! Nam li vrže čebelarstvo s premakljivim satovjem toliko dobička, kakor čebelarstvo z nepremakljivim? Odgovor: Da! Tedaj kaj se prepiramo? Samó po sebi sledi, da moramo premakljivega delovanja se lotiti, če hočemo zaslužiti častno imé umnih čebelarjev.“ Poklonivši se, je rekel: „Mislim, da sem dokazal, kar sem dokazati hotel.“ Splošno ploskanje in „pravo“ mu je donelo po dvorani.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca novembra.

Dné Leta

4. 1864. Je umrl Leopold Grabner, eden najslavnejših gozdarjev Avstrijskih, kateremu so Avstrijski gozdarji stavili spominek v Mariabrunnu, kjer je učenik gozdarstva bil.
5. 1768. So se za odvrnitev živinskih kug prepovedali sopašniki (gmajne) na Moravskem in v Avstrijski Šleziji; v 3 letih so se morali razdeliti in predelati v senožeti in v deteljšča. Le pašniki za ovce so bili od te prepovedi izvzeti.
7. 1492. Je pri Ensisheimu v Alzaciji izpod neba padel 270 funtov težak ognjen kamen.
7. 1747. Je umrl nemški kemik Marggraf, ki je iznašel sladkor (cuker) delati iz sladkorne pese.
7. 1866. So gozdarsko učilišče v Mariabrunnu prenaredili v gozdarsko akademijo.
8. 1810. Je na Pruskem oklicana bila postava za posle.

Dné Leta

9. 1868. Je bil prvi shod kmetovalcev na Dunaji.
10. 1861. Je bila na Bavarskem prvič oklicana postava za zložbo zemljišč.
(Dalje prihodnjič.)

Naravoznanske stvari.

Tajnocvётke (kryptogami)

ob potu od Poženka na Šent-Ursko goro.

II.

Popisal Š. Robič.

Sieh! es leuchtet still und gross
Hohe Weisheit auch an jeder Pflanze:
Von dem königlichen Cedernkranze
Bis hinunter auf das nied're Moos.

Tako popeva nemški pesnik Tiedge v svoji lepi „Uraniji“. In zaisto! Deneš kak del lišaja ali pa mahú pod drobnogled (mikroskop), ki poveča stvar 500 do 800krat, odpre se tvojim očem v teh malih stvaricah, tako rekoč, nov, nepoznan svet, razodevaje ti modrost in vsegamogočnost Stvarnika v najobilnejši meri. Tù zagledaš mnogobrojno število različnih stanic, iz katerih je mično sestavljena cela rastlina.

Spremljeval si me v duhu, dragi čitatelj! od Poženka na Šent-Ursko goro, ogledovaje z menoj ob potu lične lišaje; a nazaj te hočem pa jaz, kazaje ti mahove, ki rastejo ob tem potu ali na tleh ali pa na raznih drevesih in kamenji. Tudi mahovi kakor lišaji spadajo v vrsto tajnocvetek.

Stopivši iz župnijskega poslopja imava takoj pod nogami „Barbula fallax“, ki tù na peščencu raste. Se pomakneva od todi do starega župnijskega poslopja, katero zdaj cerkovniku ter orglašu služi v stanovanje, vidiva obzidje vrta z raznimi mahovi čez in čez prepreženo. Nahaja se tu: „Barbula ruralis“, „Barb. tortuosa“, „Barb. unguiculata“. Nikar pa ne misli, da ima ime od kake Barbice, ne, ne, ampak „barbula“ je diminativ od latinske besede barba, to je, brada, tedaj bradica, in to zato, ker ima ustje plodne puščice precej dolgo, iz 32 tankih nitek zvito bradico. Poleg teh najdeva še ali v šopih ali pa v velikih blazinah: „Isoetium myurum“, ki ima imé od grške besede izos, to je, enak, in pa theke = pušica; potem „Anomodon rostratus“ (napačno sestavljeno ime iz anomos = nepravilno in pa odons = zob); „Anom. attenuatus“, „Anom. viticulosus“, „Rhodobrium roseum“ (iz rhodon = roža in pa brion = mah), eden najlepših mahóv, ki ga plodnega redko kdo dobi, podoben po svojih listkih zelenim zvezdicam; „Thuidium abietinum“ (imé po Thuji), „Thuid. tamariscinum“, „Hylacomium triguetrum“ (od hylacomos = logar ali gozdni prebivalec), „Hyloc. splendens“. Ti zadnji trije so neločljivi tovarši ob potu. Po tem „Climacium dendroides“ (iz klimax = gred in pa dendron = drevo) podoben malim zelenim drevescem, in pa „Fegatella conica“, ki ima svoje imé po laški besedi fegato = jetra, tedaj „pravi jetrenjak“, ki v precej velikih zelenih krpah v obzidnem podnožji plazeč se po tleh razrašča.

Stopaje dalje vidiva na levi strani pota pod grmovjem „Hypnum purum“ (hypnos = spanje), „Eurhynchium striatum“ (iz eu = dobro in pa rhynchos = kljun), „Mnium cuspidatum“ (mnion = jezerski mah); pri drevesih pa „Hypnum cupressiforme“, „Homalothecium sericeum“ (iz homalos = enak in pa

theke = pušica), „Brachitecium populeum“ (iz brachys = kratek in pa theke), „Leucodon sciuroides“ (leukos = bel in odous = zob; sciurus = veve-rica); „Pterigynandrum filiforme“ (pterix = peruta, gyne = ženska, aner = mož), „Neckera complanata“ (po Neckeru prirodoslovcu), „Frullania dilatata“ (po Frullani), „Radula complanata“ (radere = praskati, strgati), oba na deblih, in „Madotheca platyphylla“ (mados = plešast), ki nekatera debela kakor s plaščem ogrinja; na vejah pa zapaziva: „Ulota crispula“ (oulos = runjav).

Došla sva k Češniškim njivam, kjer je skalovje na obeh straneh pota. Tukaj najdeva: „Leskea polycarpa“ (po profesorji Bogm. Leske), „Amblystegium serpens“ (amblys = top in stegae = pokrovček), „Eurhynchium praelongum“, „Rhynchostegium murale“ (rhynchos = kljun) in „Rhynch. rusciforme“, „Plagiothecium“ (plagios = pošev), „sylvaticum“, „Fissidens bryoides“ (fissus = razklan), „Hypnum molluscum“, ki v velikih plahtah kamenje pokriva.

Na desni strani pota, kjer skalovje preneha, so namešani pod grmovjem: „Weisia viridula“ (po prirodoslovcu Weisu), „Atrichum undulatum“ (a = brez in thrix = las), „Polytrichum aloides“ (polys = mnogo), „Politr. urnigerum“, „Politr. juniperinum“, „Bartramia pomiformis“ (po William Bartramu), „Dicranum scoparium“ (dicranos = dvovilčen) in „Bryum capillare“. (Konec prihodnjič.)

Podučne stvari.

Postava zoper pijančevanje.

Med predlogami, ki jih je ministerstvo v obravnavo unidan izročilo zbornici poslancev na Dunaji, nahaja se ena, ki zadeva določbe, kako bi se ubranila pijanost. Postava ta zadeva le Galicijo (Poljsko).

Vzrok tej postavi je, da se v Galiciji čedalje bolj in tako strašno razširja pijančevanje, da je vlada prisiljena, vsaj nekoliko ovir postaviti tej razuzdanosti. Pijanec je že od nekdaj v Galiciji bilo toliko, da že poprejšnje čase je bilo ostrejših naredeb zoper pijančevanje potreba; al vse te naredbe so dozdale premalo izdale; zato treba zdaj popolne posebne postave za vso to deželo.

Posebne razmere so v tej zadevi v Galiciji. Sin podedva po svojem očetu nagon k pijanosti; krčmarji judje pa mu strežejo z žganjicami tudi na upanje. Tako si pijanec čedalje več dolgov na glavo nakoplje, od katerih mora velike obresti (činže) odrajtovati, plačilo zagotoviti z menjicami itd. Ko se je dolg tako narastel, da jud vidi, da ne sme brez škode svoje pijancu več zaupati, ga pa na kant dene. Zato vsako leto veliko kmetov ob svoje posestvo pride. Izvedelo se je, na priliko, med drugim, da en dolg z 20 gold. je v treh letih narastel na 1000 gold.!

Cilj nameravane postave je po takem dvojin: 1) ustanoviti kazni zoper pijančevanje in 2) na civilno-pravni poti ubraniti nevarnosti, ki jih naključijo dolgovni pijancev.

S postavo se sicer ne daje morála in čedno življenje ljudem v srca cepiti, vendar poskušnja je, če mogoče vsaj ssilo doseči, kar z lepa ne gré, če tudi je žalostno, da se ljudstvo tako zelo spozabi, da mora postava ovirati razuzdanost, po kateri se človek še bolj poživini, kakor živina sama. Vendar bi skoro rekli, da postava zoper pijančevanje bi ne samo v Galiciji, ampak v vsaki deželi bila ne le koristna, temuč žalibog! tudi potrebna.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

Zavoljo pregoste megle nisem zagledal Semiča, predno nisem bil že skoro v sredi vasi. Ozrem se po strani in zagledam strmeč prvo posebnost tega kraja, namreč nad štacuno tablo s sledečim napisom: „*Ste fan Der Ganc Gemiste Ware, handlung.*“ O preblazena kultura! Pogledam napis še drugič, tretjič, si brišem očala al — ni drugače: napis je natančno tak. Za Boga! kaj je moža napotilo bahati se s tako nemščino! Ali ni v Semiču nikogar, ki bi mu naredil pošten in pravilen slovensk (ali, če že ni drugač, nemšk) napis! Držim že skoro za kljuko, da bi mu jaz sam ponudil se za to samaritansko delo, kar zagledam na drugi strani cerkve visoki zvonik, v katerem bije ura tri. Urno pogledam jaz na svojo, s katero se lahko baham, da natančno gre, a moja kaže štiri. „Vraga, mi je li zbezljala?“ — si mislim — „ali pa so Semičani v času za celo uro — zadej?“

Nerešivši te zastavice sem že stopil čez prag dekanijskega poslopja, kamor me je vleklo že davno mi dano prijazno povabilo. Kako sem bil sprejet, tega ne bom obširno popisoval; le to naj bo ob kratkem rečeno, da smo bili zopet popolnoma svoji pri svojih, in da je izvrstni „semičan“ različnih barv obilne solze veselja pretakal. Pozno smo se ločili in šli počivat. Kar se mene tiče, gotovo nisem slabše in mirnejše spaval, kakor malo dni prej tū gospod škof. Zbudim se, ko zvon sedem zazvoní. Urno sem na nogah in se jamem napravljati, ker mi je bilo žal za juterni zrak. Komaj pa sem na pol oblečen, že stopi vljudni gospod dekan v sobo z vprašanjem: „Boste li tako zgodaj vstali?“ — „Zgodaj?“ ga zavrnem jaz, „saj je že sedem zvonilo!“ — „Hehe“, pa se mi nasmeje, „le pogledjte na svojo uro, če gre dobro.“ Jaz pogledam na svojo uro, a ta kaže — še le šest. „Kako je to?“ vskliknem na pol glasno, „je li ura moja znorela? Včeraj je kazala štiri, ko je tu tri bila, danes pa kaže šest, ko tū že sedem zvoní.“ — „Je že dobra vaša ura“ — spregovori gosp. dekan, in ko ga debelo gledam, pojasnuje dalje: „Pri nas je taka. Ljudje ne gredó na delo prej, ko zaslišijo zvon, ki naznanja sedmo uro. Zvečer pa ne boste zopet čez sedmo uro nikogar na polji obdržali. Naš cerkovnik pa je zvit mož in jih dobro za nos vodi. Zjutraj namreč porine kazalec za eno uro naprej, in tako gredó ljudje prej na delo, popoldne pa za eno uro ali prav za prav za dve uri nazaj, da ljudje dalje delajo. Tako gre naša ura vsaj v poletnem času samo ponoči ali ob deževnih dnevih prav.“ Po tem pojasnilu je bila čast moje ure rešena in občudovajoč bistroumnost cerkovnikovo, ki na ta način ljudi — če tudi le v njihov lastni prid — za nos vodi, dokončam svojo toaleto, za popotnega človeka, se ve da, priprosto; na to pa se podam doli, ker mi je gospod dekan naznanil, da me čaka prav gorensk zajutrek. In res! Umna kuharica nam je napravila — žgancev s kislim zeljem. Teh res nisem pričakoval, zato sem se pa tudi spravlil nad-nje, kakor lačen volk. Kaj je kava, kaj še tako dober likèr, kaj befsteak proti poštenim gorenskimi žgancem!

Po zajutreku se podamo malo po okolici. Pri tej priliki zapazim, da vinska letina bo le revna, ker sta mraz in palež grozdju zelo škodovala. Pogled po vinogradih nas nič kaj ne razveseljuje, pač pa izvrstni humor gospoda dekana, s katerim se podam v zvonik, s katerega je krasen pogled proti jugu. Zvonik je precej

O „Pratiki“ za kmete nekaj.

Slavnoznani gospod Trientl je, kakor časnik družbe kmetijske v Innsbrucku poroča, v občnem zboru one družbe 7. dne u. m. govoril tako le:

„Ljudstvo sploh ne bere veliko. Če prideš v 100 hiš, ne bodeš našel bukev ali bukvic, tedaj tudi kmetijskih ne, pa tudi kmetijskega časnika ne. Le koledar (pratika) pride v vsako hišo in se bere.“

Ker je tedaj ta drobna stvarica skor edino berilo kmečkemu ljudstvu, zato naj bi družbe kmetijske več skrb obračale na to knjižico, da ne bi obsegala samo imen svetnikov po dnevih, spreminov lune in lažnjivega prerokovanja vremenskega, temveč da bi tudi prav na kratko in razumljivo dajala poduka v kmetijstvu, pa še tudi kakošen drug dober poduk, ki ga potrebuje prosto ljudstvo. Tako more postati pratika koristnejša knjižica, kakor pa marsikateri debel časnik, kateri ljudstvu ne koristi zato, ker ga ne bere. Domoljubni možje naj bi tedaj vsako leto skrbeli, da ljudstvo ob novem letu dobí take hrane, in v svesti si morejo biti, da bodo s tem pospešili znanost v kmetijstvu in po njem blagor dežele.“

Reči moramo, da nas je ta spis velečenjenega moža, ki ima za napredek kmetijstva velike zasluge, jako razveselil, ker je najlepše spričalo zato, da družba kmetijska naša že od leta 1845. pravo pot hodi, da vsako leto izdaja tako imenovano „veliko pratiko“, v kateri se v kratkih stavkih razkladajo kmetom potrebni kmetijski nauki, zraven pa se privrže še kaka druga koristna drobtinica.

Trgovske stvari.

Razjasnilo trgovcem

o novi postavi od 8. sušca 1876.,

kako naj rabijo koleke (štampeljne) pri svojih računih.

Kako naj se rabijo koleki po tej novi postavi, je c. kr. finančno vodstvo Kranjsko razglasilo 24. dne u. m. št. 10.865 sledeči poduk trgovcem*) (kupcem):

Da se ne dvomi, kako je treba koleke rabiti pri trgovskih računih, naj bodi trgovcem opomnjeno pred vsem to, da v tem oziru postava od 8. sušca leta 1876. nič ni spremenila.

Pristojbinska dolžnost (Gebührenpflicht) od taci računov se bode tudi vprihodnje izpolnjevala na dvojni način, namreč: 1) da se kolek, kakoršnega je treba od pristojbine (Gebühr), že pred izdelovanjem računa prilepi na prvo stran vsake pôle še nepopisanega papirja in se potem z besedami tega računa tako napiše, da pride v ravni črti na spodnji barvani krajec koleka vsaj ena vrsta pisanja, a nikdar ne nadpis (naslov), ne trgovcev podpis (imé ali firma), ali 2) če kdo v ta namen vzame zato natisnjen, a še nič popisan list, tedaj naj koleke prilepi tje, kjer je prostor nalašč prazen ostal, da se na-nj more kaj zapisati, in kolek je potem z besedami tega računa treba zopet tako napisati, kakor je zgoraj povedano. Tudi se utegne kolek tako na list prilepiti, da med kolekom in med tisto vrstico, kamor list kaže pisati, ne ostane nič praznega prostora za kakošno pisanje. Kedar je tako, tedaj je treba, da, še predno se račun začne pisati, na kolek svoj pečat udari tak urad (gosposka), kateri je v to

postavljen. Če pa kdo kolek samo prekriža ali na-nj udari svoj lastni pečat, ali če na-nj zapiše dan, mesec in leto ali pa svoje imé, še po takem ne izpolni dolžnosti o kolekih, in vsi taki nepostavno porabljeni koleki se štejejo za nič. (§. 14. v ukazu od 28. sušca leta 1854. v drž. zak. štev. 70.)

Ob enem bodi opomnjeno še to, da sta za računsko pristojbino oba enako odgovorna, namreč tisti, kdor je račun pisal, in tisti, komur je pisan, ter da pri prelomljeni postavi je treba plačati petdesetkrat toliko, kolikor skrajšana stalna pristojbina (po 1 krajc. ali po 5 krajc.) znaša.

Naravoznanske stvari.

Tajnocvétke (kryptogami)

ob potu od Poženka na Šent-Ursko goro.

II.

Popisal Š. Robič.

(Konec.)

Ko prideva iz te tišine na prosto, kjer se zopet lep razgled očem odpré, vidiva na levi strani pota mnogo porobkov ali štorov; tu se nahaja „Brachythecium salebrosum“ in „Brachyth. velutinum“.

Zdaj sva pri apnenci, kjer so lansko leto apno žgali. Kdo bi verjel, da bo že čez leto in dan na prežgani ilovici se mah prikazal! A vendar je tako. Vselil se je sèm-le mah „Funaria hygrometrica“ (funus = vrvice), ki najbolj taka mesta ljubi, zakaj pa, ne vem ti povedati.

Podvizajva se, da prideva do križa. Ondi najdeva prav lični mah „Bryum argenteum“, ki v večih in manjših šopkih s svojimi drobnimi stebelci podobnimi vejami zares srebrni skalnate razpoke. Memo njega vidiva še po kamenji ter skalovji „Grimia apocarpa“ (po Grimu tako imenovan), „Ortothrichum anomalum“ (orthos = naravnoč), „Ortotr. lenocarpum“, „Trichostomum rigidulum“ (trichos las in stoma = usta), „Leptotrichum flexicaule“ (lepto = tenak); pod klancem pa na peščenih tleh: „Racomitrium canescens“ (rakov = krpica in mitrion = kapica); na levi strani pota pod drevjem pa: „Leucobryum glaucum“ (leukos = bel in bryon = mah).

Dospela sva do listnika pod Fleggerjem. Tukaj se nahaja prav obilno „Dicranella varia“, „Scapania aequiloba“ (skapane = lopatica), „Scap. nemorosa“, „Scap. albicans“, „Plagiochila asplenoides“ (plagios = pošev in cheilos = žnablo), „Mastigobryum trilobatum“ (mastix = bič), „Metzgeria furcata“ (po Metzgeru tako zvan), „Lepidozia reptans“ (lepis = luska in ozos = vejica); dalje spodaj, kjer je razpotje pa „Webera albicans“ (po prirodoslovcu Weberju), „Jungermania crenulata“ (po Jungermanu), „Jung. trichophylla“, „Jung. albicans“ in „Lophocolea bidentata“ (lophos = greben in koleos = nožnica).

Na trati pri znamenji raste „Sarcoscyphus Funkii“ (sarkos = meso in scyphos = čaša).

Ogledovaje še mlakuže doli od znamenja poleg pota zapaziva: „Hypnum cuspidatum“, „Hyp. palustre“, „Hypn. filicinum“, „Brachythecium rivulare“, v potoku pri mlinu pa „Fontinalis antipyretica“, ki v dolgih kosmih v vodi sem in tje se vije.

Lepo število raznih mahov — kaj ne? — sva na tem popotovanju ogledovala.

Za nameček ti podam še imena praprota, ki tudi so tajnocvetke in se ob tem potu nahajajo. Te-le so:

*) Razglas je treba bilo v slovenski besedi nekoliko predrugačiti, da je nekako lože razumljiv trgovcem, katerim je namenjen. Vred.

„Polypodium vulgare“, „Pteris aquilina“, „Blechnum spicant“, „Asplenium Filix femina“, „Aspl. Ruta muraria“, „Aspl. Trichomanes“, „Phegopteris Driopteris“, „Aspidium Filix mas“ in „Cystopterix fragilis“.

Zdaj pa z Bogom! Slovo jemaje od tebe naročam ti samo le to še: ako bi slišal, da kedó dvomi, ali se res vse to, kar sva ogledovala, ob tem potu nahaja, povej mu, naj se potrudi priti k meni na goro, in vse mu bodem z največim veseljem razkazal, povrh ga pa še s čašo vina in skorico kruha prav prijazno podvoril.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

Črnomelj leži v nekakem kotlu tako, da zagledaš mesto še le, ko si skoro že v njem. Razen nekaterih poslopij v sredi mesta so hiše bolj revne in zelo zapuščene. „Predmestje“ pa ima še to posebnost, da je skoro pred vsako hišo dvor ali marveč gnojišče, ki zlasti ob gorkem vremenu nepopisljivo vonjavo s sebe spušča. Taka gnojišča so sicer prav dobra in potrebna za njive, a pred hišami tik ob cesti niso niti kinč mestu niti zdravju koristna. Naravnost rečem — in na mi spoštovani Črnomeljčani tega ne zamerijo — da sem že v več vaséh več čednosti videl, kakor tu, in da neprijeten vtisek dela na popotnika, ako otroke s „pujski“ vred valjati se vidi po gnojiščih. Naj bi novemu okrajnemu glavarju gosp. Mahkotu obveljalo, kakor koli odstraniti to nadlogo!

V mestu najdem hitro znancev, ki omajijo kmalu moj sklep: čez dve uri že odriniti dalje, in mi prigovarjajo, naj ostanem čez noč, ker mislijo napraviti v čitalnici majhno veselico. Ker nikdar nisem bil posebno trdovratne narave, se kmalu dam pregovoriti, posebno ker me je mikalo videti nekoliko Črnomaljskega svetá. Poročniki letajo sém, letajo tje, in zvečer ob osmih se res zbere lepa družba gospojic in gospodov v prostorni dvorani čitalnice, ki ima tudi še precej pristojin oder — nič manjšega od Ljubljanske čitalnice, in dosti dober glasovir. Kmalu razgovor postane živahen, in družbica hoče plesati, — in takim željam ne gre se ustavljati. Kdor rad pleše, temu se lahko gode, in temu pripisujem jaz resnico, da so se vrtili prav zadovoljno celó, ko sem jaz — kot samouk po občni želji, ki je od mojih rok pričakovala gotovo večje spretnosti — sedel za glasovir in s svojimi davno že pisanja bolj ko glasovira vajenimi okornimi prsti nekaj okroglih zabrenkal. Vesela družba ne gleda na uro; zato je bilo res že zarano zjutraj, ko smo se razšli, jaz z občutkom človeka, kateremu je v prijetni in častiti družbi večer preneglo preteklo. Naj bo zato tu še enkrat hvala izrečena Črnomeljkam in Črnomeljčanom, posebno gospodu predsedniku čitalnice, ki so mene gosta v tako prijetno družbo sprejeli.

Zgodaj zjutraj se podam proti gostilnici, kjer sem bil pustil svojo lahko popotno robo in naročil si posteljo; a ker je gostilnica že zaprta, sprejemem prijazno ponudbo gospoda učitelja in grem z njim. Spal sem dobro, zbudilo me je jutranje solnce, ki je radovedno pogledalo skozi okno, kaj še delam v postelji. Naglo skočim s postelje in se napravim za odhod, a gospod učitelj me razveseli s ponudbo, da mi hoče par dni na poti družčino delati, ker ima ravno čas. Sedeva tedaj na voz, katerega nama je prijateljstvo skoro vsililo. Tretjič prelomljen program peš-hoje! Ta prestopek pa

sem pozneje sam zagovarjal s tem, da je pot proti Adlešičem, katere sem imel zdaj na niti, ne le dolga, temuč tudi dolgočasna, brez vsake zanimivosti.

Skoro je že poldne, ko se pripeljeva na Adlešiče. Vas je zelo raztrseena, tu pa tam gleda kamenje iz zemlje in leskovina pokriva griče. Streljaj od cerkve teče v globoki strugi Kolpa, unkraj se vidijo Hrvaške vasi in vinske gorice. Z griča dol se vidi tudi grad „Podbrezje“, močno, temno zidovje ob bregu Kolpe ali „Kupe“, kakor pravijo, lastnina barona Apfaltrerna.

„To je mikaven grad“ — pravi moj spremljevalec, „nazaj gredé ga greva gledat.“ „Jaz nimam posebnega veselja gledat teh še zdaj stoječih prič robstva našega naroda“ — odgovorim mu, ker mi je ime „Apfaltrern“ zopet sprožilo neprijetne in britke misli.

Pred župnijo, precej obširnim in dosti lepim poslopjem, se vstavi voz, ki naju je sem pripeljal. Vesela, da ne bo treba več pretresati nama kosti, poskačeva na tla in posloviva voznika. Gospoda župnika, znanca in prijatelja mojega po duhu in peresu, ni domá, moj spremljevalec me pelje tedaj k gosp. učitelju, ki nama pové, da je gospod župnik šel z družbo v Marijin dol k ondašnjemu gospodu „plovanu“, kakor tam imenujejo župnika župnije staroverske. Za njim tedaj, ker me je želja gnala, spoznati tega duhovnika in njegove farane. Gospod učitelj Adleški, ki je tu dobro poznan, se nama prijazno ponudi za spremljevalca, tedaj hajd na pot!

Dobre četrte ure in na meji smo in sicer na suhi meji brez vsega mejinega znamenja. Pač, znamenje je, in sicer vidno znamenje. Brž unkraj Kranjske zginejo ti sadna drevesa, le tu pa tam je še kaka samotna češplja, najbrže po kaki šogi tje zanešena. Hiše so borne bajte, živina leži med spleteno ograjo pod milim nebom, sploh je videti, kakor da bi ljudje nič ne držali na stanovališča. Revščina povsod gleda iz majhnih oken. Na polji med turšico, memo ajde skoro edinim sadom, kar sem mogel videti, zagledamo prve ljudi. Obrazi so vsem bolj črnkasti, iz njih strli neka posebna temnost. Oblečeni so sicer kakor Beli Kranjci, le ženske, ki imajo pa v obrazih isti čudni temni svit, se razločijo od Belih Kranjic s tem, da imajo nekaka pokrivala na štiri vogle in vsaka predpasnik črn. Videti je, kakor da bi po kaki reči žalovale. Ko smo memo polja koračili, nas pride vse radovedno gledat.

Puščoba, revščina in zanikernost, ki se je tu povsod kazala, mi sproži vprašanje: Je li zemlja tako nerodovitna, da ne raste niti poljski sad niti sadno drevje, ali pa so ljudje leni? — Odgovori se mi, da zemlja sama na sebi ni nerodovitna, kar se kaže brž unkraj meje, a da so ljudje zelo zelo zanikerni in leni, ter iščejo prihodka povsod rajše, kakor iz zemljišč. Zato jim tudi Kranjci nič kaj ne upajo in naši duhovni morajo z njihovim „plovanom“ v dobrem prijateljstvu živeti, da je mir ob meji. Sploh pa so mi pravili, da narod ta je zelo zapuščen in malo vreden, čeravno si gospod „plov“ na vso moč prizadeva prestrojiti ga v pridnejše in manj divje ljudi.

Jaz se pri tej priliki spomnim, da je bila nekdaž v Kranjskem deželnem zboru izrečena želja in neki predlog sprožen, naj bi se ta kraj, ki je bil nekdaž lastnina Kranjske dežele, odloči od Hrvaške ter pridobi Kranjski. Temu predlogu bi jaz po tem, kar sem zvedel o Marijindolcih, pritrdil le pod tem pogojem, da se privzame le dežela, ne pa tudi ljudje. Mestu njih bi jaz preselil dol par sto pridnih Gorencev, in stavim svojo glavo, da bi kraj kmalu dobil vso drugo podobo, ker je zemlja gotovo rodovitnejša, vreme ugodnejše, kakor na marsikaterem kraju na Gorenskem, kjer vidiš lepo polje in čedne vasi. Po tem se tudi ni ču-